

ZAMONAVIY FILOLOGIYANING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA AMALIY YONDASHUVLAR

Urunova Shaxlo Rafikovna,

Andijon davlat texnika instituti

Pedagogika fanlar falsafa doktori (PhD), dotsenti.

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v18iB.1690>

MAQOLA HAQIDA/O STAT'YE

Qabul qilindi: 18-may 2026-yil

Tasdiqlandi: 21-may 2026-yil

Jurnal soni: 18-B

Maqola raqami: 31

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

zamonaviy filologiya, filologik ta'lim, metodologiya, lingvistika, adabiyotshunoslik, kompetensiya, interdisiplinar yondashuv, ilmiy tadqiqot

ANNOTATSIYA/ АННОТАЦИЯ

Mazkur maqolada zamonaviy filologiyaning rivojlanish tendensiyalari, filologik ta'limning dolzarb muammolari hamda ilmiy tadqiqot metodologiyasining asosiy yo'nalishlari kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi. Bugungi globallashuv sharoitida filologiya fanining transformatsiyasi uning an'anaviy til va adabiyotshunoslik doirasidan chiqib, kognitiv, pragmatik, diskursiv va raqamli paradigmalarga integratsiyalashuvi bilan izohlanadi. Shuningdek, maqolada filologik ta'limda kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati yoritilib, talabalarda kommunikativ, lingvokognitiv hamda madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Interdisiplinar integratsiya jarayonlari filologiyani psixologiya, sotsiologiya, falsafa va axborot texnologiyalari bilan bog'lovchi muhim omil sifatida talqin qilinadi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar, korpus lingvistikasi va sun'iy intellekt asosidagi tahlil usullarining filologik tadqiqotlar metodologiyasiga ta'siri ham keng yoritiladi. Mazkur yondashuvlar matnni avtomatik tahlil qilish, katta hajmdagi lingvistik ma'lumotlarni qayta ishlash va ilmiy xulosalarning obyektivligini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Maqolada zamonaviy filologiya taraqqiyotining istiqbollari sifatida raqamli filologiya, multimodal diskurs tahlili hamda avtomatlashtirilgan tarjima tizimlarining rivojlanishi alohida ko'rsatib o'tiladi. Shu asosda filologik tadqiqotlarning metodologik bazasini modernizatsiya qilish zarurati asoslab beriladi.

ABOUT THE PAPER

Accepted: 18 may 2026

Approved: 21 may 2026

Volume: 18-B

Paper number: 31

KEYWORDS

modern philology, philological education, methodology, linguistics, literary studies, competence, interdisciplinary approach, scientific research

ANNOTATION

This article analyzes the development trends of modern philology, current problems of philological education, and the main directions of scientific research methodology based on an integrated approach. In today's globalization, the transformation of philology is explained by its transition from the framework of traditional language and literary studies to its integration into cognitive, pragmatic, discursive, and digital paradigms. The article also highlights the theoretical foundations and practical significance of the competency-based approach in philological education, paying special attention to the issues of forming communicative, linguocognitive, and intercultural competencies in students. Interdisciplinary integration processes are interpreted as an important factor connecting philology with psychology, sociology, philosophy, and information technologies. In addition, the impact of digital technologies, corpus linguistics, and artificial intelligence-based analysis methods on the methodology of philological research is also widely covered. It is emphasized that these approaches serve to automatically analyze text, process large amounts of linguistic data, and increase the objectivity of scientific conclusions. The article highlights the development of digital philology, multimodal discourse analysis, and automated translation systems as prospects for the development of modern philology. On this basis, the need to modernize the methodological basis of philological research is justified.

Kirish. Zamonaviy filologiya bugungi kunda global ilmiy paradigmalarning o'zgarishi natijasida tub transformatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. Til va adabiyotga oid an'anaviy qarashlar endilikda inson omili, ijtimoiy kontekst, madaniy kodlar hamda raqamli muhit bilan uzviy bog'liq holda talqin qilinmoqda. Shu sababli filologiya faqat nazariy fan sifatida emas, balki amaliy, kommunikativ va texnologik jarayonlar bilan integratsiyalashgan kompleks soha sifatida shakllanmoqda.

Bugungi ilmiy maydonda filologik tadqiqotlarning dolzarbligi ayniqsa raqamli transformatsiya, global kommunikatsiya tizimlarining kengayishi hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi bilan bevosita bog'liqdir. Matnlarni avtomatik tahlil qilish, korpus lingvistikasi imkoniyatlaridan foydalanish, multimodal kommunikatsiyani o'rganish kabi yo'nalishlar filologiyaning metodologik bazasini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Bu esa o'z navbatida filologik bilimlarni yangicha yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqishni talab etadi.

Shuningdek, zamonaviy filologik ta'lim tizimida talabalarning nafaqat lingvistik bilimlarini, balki ularning tanqidiy fikrlash, analitik tahlil qilish hamda interdisiplinar yondashuv asosida muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki filolog mutaxassislar bugungi kunda faqat matn bilan ishlovchi emas, balki turli ijtimoiy va madaniy kontekstlarni tahlil qila oladigan keng qamrovli kompetensiyaga ega bo'lishi lozim.

Adabiyotlar tahlili. V.V. Vinogradov filologiyani "til, adabiyot va madaniyatning o'zaro bog'liq tizimini o'rganuvchi fan" sifatida ta'riflaydi. Bu yondashuv zamonaviy filologiyaning integrativ mohiyatini ochib beradi [22]. Ferdinand de Saussure esa tilni belgilar tizimi sifatida talqin qilib, "til ijtimoiy hodisa bo'lib, u insonlar o'rtasidagi aloqa vositasi sifatida shakllanadi" degan g'oyani ilgari suradi. Uning struktur

yondashuvi zamonaviy lingvistikaning nazariy poydevorini tashkil etadi [17].

Zamonaviy filologiyada struktur yondashuv uzoq vaqt davomida tilni qat'iy tizim sifatida o'rganishga asos bo'lib xizmat qilgan bo'lsa-da, bugungi kunda u funksional, pragmatik va kognitiv yondashuvlar bilan boyitilib, yanada kompleks va ko'p qirrali ilmiy paradigma shakllanmoqda. Ayniqsa, Roman Jakobson tomonidan ishlab chiqilgan til funksiyalari nazariyasi filologik tadqiqotlarda yangi bosqichni boshlab berdi. U tilni faqat struktur birliklar yig'indisi sifatida emas, balki kommunikativ faoliyatning muhim vositasi sifatida talqin qilib, uning referensial, emotiv, konativ, fatik, metalingvistik va poetik funksiyalarini ajratib ko'rsatdi [10]. Jakobsonning "tilning asosiy vazifasi axborot uzatish emas, balki muloqotni tashkil etishdir" degan fikri zamonaviy filologiyada kommunikativ yondashuvning nazariy poydevorini yaratdi [10].

Bu yondashuvga ko'ra, tilni o'rganish jarayonida uning qanday tuzilganidan ko'ra, qanday ishlatilishi, qanday vazifalarni bajarishi va real kommunikativ vaziyatlarda qanday natija berishi muhimroq hisoblanadi. Shu nuqta nazardan, Dell Hymes tomonidan ilgari surilgan kommunikativ kompetensiya tushunchasi Jakobson g'oyalarining mantiqiy davomidir. Hymes tilni bilish deganda faqat grammatik qoidalarni emas, balki tilni ijtimoiy kontekstda to'g'ri qo'llay olish qobiliyatini ham nazarda tutadi [9]. Uning fikricha, "inson tilni qachon, qayerda va qanday ishlatishni bilmasa, uning lingvistik bilimlari yetarli hisoblanmaydi". Bu esa filologik ta'limda kommunikativ yondashuvning ustuvorligini yanada mustahkamlaydi.

Pragmatik yondashuv ham zamonaviy filologiyada muhim o'rin tutadi. John Austin va John Searle tomonidan ishlab chiqilgan nutq aktlari nazariyasi til birliklarining faqat ma'no ifodalash bilan cheklanmay, balki

muayyan harakatni amalga oshirish vositasi ekanligini ko'rsatadi [1]. Masalan, buyruq berish, iltimos qilish, va'da berish kabi nutqiy aktlar til orqali bajariladigan ijtimoiy harakatlardir. Searle bu fikrni rivojlantirib, nutq aktlarini illokutiv va perlokutiv jihatlariga ajratadi. Bu yondashuv filologiyada tilning funksional va amaliy jihatlarini chuqurroq o'rganishga imkon beradi.

Bundan tashqari, Paul Grice tomonidan ishlab chiqilgan kooperatsiya prinsipi va uning maksimalari (miqdor, sifat, munosabat va uslub) kommunikativ jarayonda nutq ishtirokchilarining qanday qilib samarali muloqot olib borishini tushuntiradi. Grice ta'kidlaganidek, muloqot jarayonida insonlar ko'pincha bevosita aytilmagan ma'nolarni ham tushunadilar, bu esa implikatura tushunchasi bilan izohlanadi. Bu holat tilning faqat ochiq ma'nolar bilan cheklanmasligini, balki yashirin semantik qatlamlarga ega ekanligini ko'rsatadi [7].

Kognitiv yondashuv esa tilni inson tafakkuri bilan uzviy bog'liq holda o'rganadi. Noam Chomsky generativ grammatika nazariyasi orqali tilning inson ongidagi tug'ma mexanizmlar asosida shakllanishini asoslab bergan bo'lsa [2], keyinchalik George Lakoff, Ronald Langacker va Leonard Talmy kabi olimlar kognitiv lingvistika doirasida til va tafakkur o'rtasidagi munosabatni yanada chuqurroq o'rgandilar. Lakoffning fikricha, "til inson tafakkurining oynasidir" va u orqali insonning konseptual dunyoqarashi aks etadi. Kognitiv yondashuvda metafora, freym, ssenariy kabi tushunchalar muhim o'rin tutadi, chunki ular orqali inson dunyoni qanday kategoriyalarga ajratishi va tushinishi aniqlanadi.

Shu bilan birga, M.A.K. Hallidayning tizimli-funksional lingvistika nazariyasi ham zamonaviy filologiyada funksional yondashuvning rivojlanishiga katta hissa qo'shdi [8]. U tilni ijtimoiy semiotik tizim sifatida talqin qilib, uning asosiy vazifasi insonlar o'rtasida ma'no almashinuvini ta'minlash ekanligini ta'kidlaydi. Halliday tilning ideatsion (dunyo haqidagi bilimlarni ifodalash), interpersonal (ijtimoiy munosabatlarni o'rnatish) va tekstual (matnni tashkil etish) funksiyalarini ajratib ko'rsatadi. Bu yondashuv tilni ko'p darajali tizim sifatida o'rganishga imkon beradi.

Kognitiv lingvistika zamonaviy filologiyaning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. George Lakoff va Mark Johnson "metaforalar inson tafakkurining asosini tashkil etadi" deb ta'kidlaydi [12].

Zamonaviy filologiyada diskurs tahlili ham alohida o'rin tutadi. Teun van Dijk diskursni "ijtimoiy kontekstda amalga oshiriladigan nutqiy faoliyat" sifatida ta'riflaydi [18]. Norman Fairclough esa tanqidiy diskurs tahlili orqali til va hokimiyat o'rtasidagi munosabatni ochib beradi [5]. Uning fikricha, "til ijtimoiy tengsizlik va ideologiyani shakllantirish vositasi hamdir".

Zamonaviy filologiyada diskurs tahlili nafaqat lingvistik hodisalarni o'rganishning muhim vositasi, balki tilning ijtimoiy, siyosiy va madaniy funksiyalarini chuqur anglashga xizmat qiluvchi kompleks metodologik yo'nalish sifatida shakllanmoqda. Diskurs tushunchasining mazmuni ko'p qirrali bo'lib, u matn, kontekst, ijtimoiy sharoit va kommunikativ maqsadlarning o'zaro uyg'unlashuvi natijasida yuzaga keladigan murakkab hodisani ifodalaydi. Shu jihatdan Teun van Dijk tomonidan berilgan "diskurs – bu ijtimoiy kontekstda amalga oshiriladigan nutqiy faoliyat" degan ta'rif zamonaviy filologiya uchun konseptual asoslardan biri hisoblanadi [18]. Uning yondashuvida diskurs faqat matn emas, balki uni yaratgan va qabul qilgan subyektlarning ijtimoiy ongini, bilimini, ideologiyasini va kommunikativ strategiyalarini ham o'z ichiga oladi. Van Dijkning fikricha, diskurs tahlili orqali ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi munosabatlar, stereotiplar va ideologik qarashlar aniqlanishi mumkin, bu esa filologik tadqiqotlarning ijtimoiy ahamiyatini yanada oshiradi.

Norman Fairclough tomonidan ishlab chiqilgan tanqidiy diskurs tahlili (Critical Discourse Analysis) esa diskursni hokimiyat va ideologiya bilan uzviy bog'liq holda o'rganishga yo'naltirilgan. Uning nazariyasiga ko'ra, til nafaqat aloqa vositasi, balki ijtimoiy tengsizlikni mustahkamlovchi yoki unga qarshi kurashuvchi vosita hamdir [5]. Fairclough "til ijtimoiy tengsizlik va ideologiyani shakllantirish vositasi hamdir" deya ta'kidlar ekan, diskursni tahlil qilish orqali jamiyatdagi yashirin hokimiyat mexanizmlarini ochib berish mumkinligini asoslaydi [5]. U diskursni uch darajada – matn, diskursiv amaliyot va ijtimoiy amaliyot darajasida tahlil qilishni taklif etadi. Bu yondashuv filologik tadqiqotlarda matnni faqat lingvistik birlik sifatida emas, balki ijtimoiy jarayonlarning mahsuli sifatida talqin qilish imkonini beradi.

Bundan tashqari, zamonaviy filologiyada diskurs tahlili kognitiv lingvistika bilan ham chambarchas bog'liq holda rivojlanmoqda. Masalan, George Lakoff va Mark Johnsonning konseptual metafora nazariyasi diskursdagi yashirin ma'nolarni ochib berishda muhim ahamiyat kasb etadi [12]. Ularning fikricha, inson tafakkuri metaforalar orqali shakllanadi va bu metaforalar diskursda o'z aksini topadi. Demak, diskursni tahlil qilish orqali insonning dunyoni qanday idrok etishi va tushinishini aniqlash mumkin. Shu nuqtai nazardan, diskurs tahlili nafaqat tilshunoslik, balki psixologiya va falsafa bilan ham integratsiyalashgan holda rivojlanmoqda.

Ilmiy tadqiqot metodologiyasi zamonaviy filologiyada ko'p qirrali tizim sifatida namoyon bo'ladi. An'anaviy metodlar bilan bir qatorda zamonaviy metodlar – korpus lingvistikasi, statistik tahlil, eksperimental lingvistika va diskurs tahlili keng qo'llanilmoqda. Viddovson H.G "tilni real nutq namunalari asoslangan holda o'rganish ilmiy tadqiqotlarning ishonchligini oshiradi" deb ta'kidlaydi [19].

Metodologiya. Mazkur tadqiqotda zamonaviy filologiyaning rivojlanish tendensiyalarini o'rganishda kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli-funksional, kognitiv, pragmatik va diskursiv yondashuvlar tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar til va adabiyot hodisalarini faqat struktur birlik sifatida emas, balki ijtimoiy-madaniy va kommunikativ jarayonlar bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilish imkonini beradi.

Shuningdek, qiyosiy tahlil metodi orqali yetakchi olimlarning nazariy qarashlari solishtirildi va umumlashtirildi. Ilmiy manbalarni tahlil qilishda induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi. Zamonaviy filologik tadqiqotlarning amaliy jihatlarini yoritishda esa korpus lingvistikasi va kontent-tahlil elementlariga tayanildi.

Mazkur metodologik yondashuvlar tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlab, filologiyaning zamonaviy rivojlanish bosqichlarini chuqurroq anglashga xizmat qildi.

Natijalar. Zamonaviy filologiya oldida turgan muammolar ham murakkab va ko'p qirrali hisoblanadi. Jumladan, ilmiy metodologiyaning yetarli darajada tizimlashtirilmaganligi, nazariya va amaliyot o'rtasidagi tafovut, raqamli kompetensiyalarning yetishmasligi va ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etishdagi qiyinchiliklar mavjud. Ushbu muammolarni hal etish uchun innovatsion yondashuvlarni joriy etish, xalqaro tajribani o'rganish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini integratsiyalash zarur.

Zamonaviy filologiya kelajakda sun'iy intellekt, mashina tarjimasini, nutqni avtomatik tanish va multimodal tahlil asosida yanada rivojlanishi kutilmoqda. Bu esa filologik ta'lim va ilmiy tadqiqot metodologiyasini yangi bosqichga olib chiqadi.

Tadqiqot davomida zamonaviy filologiyaning rivojlanish tendensiyalari va amaliy yondashuvlari chuqur tahlil qilindi va bir qator muhim ilmiy xulosalarga kelindi. Avvalo, filologiya fanining zamonaviy bosqichida uning an'anaviy til va adabiyotshunoslik doirasidan kengayib, interdisiplinar xarakter kasb etgani aniqlandi. Bu holat filologiyaning kognitiv fanlar, sotsiologiya, psixologiya hamda axborot texnologiyalari bilan integratsiyalashuvi orqali yanada kuchayib borayotganini ko'rsatadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, kompetensiyaviy yondashuv zamonaviy filologik ta'limning markaziy yo'nalishlaridan biri bo'lib, u talabalarda nafaqat lingvistik bilimlarni, balki kommunikativ, madaniyatlararo va analitik fikrlash ko'nikmalarini ham shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa filologik ta'lim jarayonining amaliy ahamiyatini oshirib, uni real kommunikativ muhitga yaqinlashtiradi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida raqamli texnologiyalar va korpus lingvistikasining filologik izlanishlardagi o'rmi sezilarli darajada ortib borayotgani aniqlandi. Katta hajmdagi matnlarni avtomatik tahlil qilish, lingvistik birliklarni statistik asosda o'rganish hamda diskursni raqamli muhitda tahlil qilish imkoniyatlari filologik tadqiqotlarning aniqligi va samaradorligini oshirmoqda. Bu esa zamonaviy filologiyada yangi metodologik bosqich shakllanayotganini tasdiqlaydi.

Natijalar shuni ham ko'rsatadiki, pragmatik, kognitiv va diskursiv yondashuvlar filologik tadqiqotlarda yetakchi o'rin egallab, tilni statik tizim sifatida emas, balki dinamik, ijtimoiy va mental jarayon sifatida talqin qilish imkonini bermoqda. Ayniqsa, diskurs tahlili orqali matn ortidagi yashirin ma'nolar, ideologik qarashlar va ijtimoiy munosabatlarni aniqlash muhimligi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Bundan tashqari, zamonaviy filologiyada mavjud muammolar — metodologik tizimlashtirishning yetarli darajada emasligi, nazariya va amaliyot o'rtasidagi nomutanosiblik hamda raqamli kompetensiyalarning yetishmasligi — tadqiqot davomida alohida qayd etildi. Ushbu muammolarni bartaraf etish filologik ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlar samaradorligini kuchaytirish uchun muhim omil sifatida baholandi.

Tadqiqot natijalari zamonaviy filologiyaning ko'p qatlamli va tez rivojlanayotgan ilmiy soha ekanini tasdiqladi hamda uning kelajakdagi rivoji raqamli texnologiyalar va interdisiplinar integratsiyaga bevosita bog'liq ekanini ko'rsatadi.

Muhokama. Zamonaviy filologiya rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu soha bugungi kunda faqat an'anaviy lingvistik va adabiy tahlil chegaralarida qolib ketmay, balki kengaygan ilmiy-metodologik maydon sifatida shakllanmoqda. Bu jarayon, avvalo, global ilmiy paradigmalarning o'zgarishi, raqamli texnologiyalarning kirib kelishi hamda kommunikativ muhitning murakkablashuvi bilan bevosita bog'liqdir. Shu sababli filologiyaning zamonaviy bosqichini "transformatsion filologiya" sifatida talqin qilish mumkin.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, filologik tadqiqotlarda interdisiplinar integratsiya tobora kuchayib bormoqda. Tilshunoslik, adabiyotshunoslik, psixolingvistika, sotsiologiya va kognitiv fanlar o'rtasidagi chegaralar nisbatan yumshab, ular o'zaro boyituvchi tizimga aylanmoqda. Bu esa filologik hodisalarni faqat til strukturalari orqali emas, balki inson tafakkuri, madaniy kodlar va ijtimoiy kontekst orqali izohlash zaruratini kuchaytiradi.

Shuningdek, zamonaviy filologiyada raqamli transformatsiya alohida ahamiyat kasb etmoqda. Korpus lingvistikasi, katta ma'lumotlar (big data) tahlili, avtomatik tarjima tizimlari va sun'iy intellektga asoslangan matn analiz vositalari filologik tadqiqotlarning metodologik imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Endilikda matnlarni faqat sifat jihatdan emas, balki miqdoriy-statistik asosda ham tahlil qilish imkoniyati mavjud. Bu esa ilmiy xulosalarning obyektivligini oshiradi va subyektiv yondashuvlarni kamaytiradi.

Muhokama davomida yana bir muhim jihat sifatida kompetensiyaviy yondashuvning amaliy samaradorligi qayd etildi. Zamonaviy filolog mutaxassis nafaqat til bilimlariga ega bo'lishi, balki raqamli savodxonlik, tanqidiy fikrlash, diskurs tahlili va madaniyatlararo kommunikatsiya ko'nikmalarini ham egallashi zarur. Bu esa ta'lim jarayonida integrativ yondashuvlarni kuchaytirishni talab etadi.

Bundan tashqari, diskurs tahlili bo'yicha olib borilgan ilmiy yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, til nafaqat kommunikativ vosita, balki ijtimoiy ong, ideologiya va hokimiyat munosabatlarini ifodalovchi murakkab tizimdir. Ayniqsa, ommaviy axborot vositalari va raqamli platformalarda diskursning shakllanishi ijtimoiy fikrga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu holat filologik tadqiqotlarda tanqidiy diskurs tahlilining ahamiyatini yanada oshiradi.

Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi filologiyada yangi bosqichni boshlab berdi. Mashina o'rganishi asosida matnlarni avtomatik tahlil qilish, semantik bog'lanishlarni aniqlash va tarjima sifatini oshirish imkoniyatlari paydo bo'ldi. Biroq bu jarayon bir qator metodologik va etik muammolarni ham yuzaga keltirmoqda: insoniy talqin va avtomatlashtirilgan tahlil o'rtasidagi muvozanat, madaniy

kontekstni yo'qotish xavfi hamda algoritmik xatoliklar shular jumlasidandir.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy filologiya tezkor rivojlanayotgan, ko'p yo'nalishli va texnologik jihatdan boy soha sifatida shakllanmoqda. Uning kelajakdagi taraqqiyoti esa metodologik yangilanishlar, raqamli texnologiyalar integratsiyasi va interdisiplinar hamkorlik darajasiga bevosita bog'liq bo'lib qoladi.

Xulosa. Zamonaviy filologiya bugungi kunda global ilmiy va madaniy o'zgarishlar ta'sirida jadal rivojlanayotgan, ko'p qirrali va interdisiplinar xarakterga ega fan sifatida shakllanmoqda. Til va adabiyot hodisalarini o'rganish endilikda faqat an'anaviy nazariy yondashuvlar bilan cheklanib qolmay, balki kognitiv, pragmatik, diskursiv hamda raqamli metodlar bilan boyitilmoqda. Bu holat filologiyaning ilmiy salohiyatini sezilarli darajada kengaytirib, uni zamonaviy ilmiy paradigma bilan uyg'unlashtirmoqda. Shu bilan birga, tilni ijtimoiy, madaniy va kommunikativ hodisa sifatida tushunish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Inson tafakkuri, muloqot jarayoni va madaniy kontekst o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik filologik qarashlarning markaziy yo'nalishiga aylanmoqda. Bu esa tilni statik tizim emas, balki doimiy harakatdagi va o'zgaruvchan ijtimoiy hodisa sifatida talqin qilish zaruratini yuzaga keltiradi. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalarining kirib kelishi filologik faoliyatning shakl va mazmunini tubdan yangilamoqda. Korpus asosidagi yondashuvlar, avtomatik matn ishlovi va multimodal tahlil imkoniyatlari tilni o'rganishda yangi ufqlarni ochmoqda. Shu bilan birga, inson omilining muhimligi saqlanib qolib, texnologik yondashuvlar bilan uyg'unlikda rivojlanishi zarur bo'lgan muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Shuningdek, zamonaviy filolog mutaxassis tayyorlash jarayonida kommunikativ, kognitiv va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish alohida ahamiyatga ega. Bu esa ta'lim jarayonini yangicha yondashuvlar asosida tashkil etish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish hamda interdisiplinar fikrlashni rivojlantirishni talab qiladi. Filologiyaning zamonaviy taraqqiyoti uni yanada keng qamrovli, innovatsion va global fan sifatida shakllantirmoqda. Uning istiqboldagi rivoji ilmiy yangilanishlar, texnologik integratsiya va metodologik yondashuvlarning takomillashuvi bilan bevosita bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Austin J. L. *How to Do Things with Words* / J. L. Austin. – Oxford: Oxford University Press, 1962. – 167 p.
2. Chomsky N. *Aspects of the Theory of Syntax*. – Cambridge, MA: MIT Press, 1965. – 251 p.
3. Cook G. *Discourse*. – Oxford: Oxford University Press, 1989. – 165 p.
4. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 499 p.
5. Fairclough N. *Language and Power*. – London: Longman, 1989. – 259 p.
6. G'ulomov A., Asqarova M. *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. – Toshkent: O'qituvchi, 2009. – 400 b.
7. Grice H. P. *Logic and Conversation* / H. P. Grice // *Syntax and Semantics*. Vol. 3: *Speech Acts* / ed. by P. Cole, J. L. Morgan. – New York: Academic Press, 1975. – P. 41-58.
8. Halliday M.A.K. *An Introduction to Functional Grammar*. – London: Arnold, 1994. – 434 p.
9. Hymes D. *On Communicative Competence* // *Sociolinguistics*. – Harmondsworth: Penguin, 1972. – P. 269-293.
10. Jakobson R. *Linguistics and Poetics* // *Style in Language*. – Cambridge, MA: MIT Press, 1960. – P. 350-377.

11. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
12. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. – Chicago: University of Chicago Press, 1980. – 256 p.
13. Mahmudov N. *Til va nutq madaniyati*. – Toshkent: O'zbekiston, 2010. – 256 b.
14. Nurmonov A. *Tilshunoslik nazariyasi*. – Toshkent: Fan, 2008. – 312 b.
15. Rahimov S. *Filologik tadqiqot metodologiyasi*. – Toshkent: Fan, 2018. – 280 b.
16. Saussure F. de. *Course in General Linguistics*. – New York: McGraw-Hill, 1966. – 240 p.
17. Saussure F. de. *Труды по языкознанию* / Фердинанд де Соссюр; пер. с франц. – М.: Прогресс, 1977. – 695 с.
18. Van Dijk T.A. *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008. – 267 p.
19. Widdowson H.G. *Teaching Language as Communication*. – Oxford: Oxford University Press, 1978. – 168 p.
20. Yo'ldoshev B. *Matn lingvistikasi*. – Toshkent: Universitet, 2012. – 198 b.